

РЕЦЕНЗИЯ

От: *доц. Д-р Иван Стоянов Стойчев;*
Пенсионер, член на научно жури
Научна специалност: „Световно стопанство и МИО“

Относно: дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен **„ДОКТОР“** по научна специалност „Световно стопанство и МИО“ в УНСС.

Основание за представяне на рецензията: участие в състава на научното жури по защита на дисертационния труд съгласно Заповед № 1861/24.06.2025 на Зам. Ректора по НИД на УНСС.

Автор на дисертационния труд: ***Илина Симеонова Мутафчиева***
Тема на дисертационния труд: ***“ЦЕЛИТЕ НА УСТОЙЧИВОТО
РАЗВИТИЕ КАТО КАТАЛИЗАТОР ЗА УПРАВЛЕНСКА
ТРАНСФОРМАЦИЯ НА КОМПАНИИТЕ”***

Научен ръководител: ***проф. д.ик.н. Бистра Боева***

1. Информация за дисертанта

Дисертантът се е обучавал по докторска програма към *катедра „МИО и бизнес“* на УНСС по научна специалност „Световно стопанство и МИО“ съгласно Заповед на Ректора на УНСС № 772/28.03.2018. Обучението е осъществено в *редовна* форма през периода 14.03.2017 до 14.03.2020. Поради ангажименти като народен представител срокът на докторантурата е удължаван. Индивидуалният план на докторантката е изпълнен.

Мотивите на докторантката за избор на темата са свързани с факта, че е възпитаник на катедра “МИО и бизнес”. Тя е участвала в трите различни нива на управление на бизнеса – международно, европейско и национално, което обуславя теоретичната и практическа осведоменост по въпросите, свързани с международното измерение на бизнеса и нуждата от баланс между устойчиво развитие, икономически растеж и създаване на ползи за обществото. Работила е в Дружеството за ООН в България и Българската платформа за международно развитие. Била е съветник на вицепремиера на Република България по климатичните политики и

народен представител. Участвала е в много национални и европейски проекти, свързани с устойчивото развитие.

2. Обща характеристика на представения дисертационен труд

Обем, структура и съдържание

Дисертационният труд е с общ обем от 305 стандартни машинописни страници. Докторантката е разработила своето изследване в увод, три глави и заключение. Тя успешно защитава тезата, че „трансформациите в бизнеса и неговите управленски практики не следва да се разглеждат само и единствено в резултат на Целите на устойчивото развитие. От една страна Глобалните цели поставят изисквания и водят до промяна и адаптация на управлението, но от друга – трансформираните бизнес модели и управленски практики допринасят за постигането на Дневен ред 2030. Парадигмата на двойната промяна определя и последващите компоненти на изследователската стратегия. (с. 9-10)“.

В първа глава са изведени същностни черти на основни термини и концептуални рамки на устойчивото развитие. Представен е всеобхватният характер на Целите за устойчивото развитие и ролята на институциите, които са отговорни и активни в тази област заедно с последствията, които произтичат за България. Особен акцент е поставен върху промененото обкръжение за бизнеса в резултат на Целите за устойчивото развитие.

Втора глава проследява на сравнителна основа еволюцията на управленските модели и практики и са представени резултатите от въздействието на Глобалните цели върху трансформациите в управленската практика като оперативно управление, дигитална и иновационна трансформация, взаимоотношения със заинтересованите страни, промени в организационната култура и лидерството.

Третата и последна глава на труда е посветена на анализ и емпирично изследване на ролята и значението на прозрачността и разкриването на нефинансова информация в бизнеса. Анализът на съдържанието на нефинансовите декларации на избрани компании от индекса SOFIX е използван за оценка на съответствието на регулациите и реалните управленски трансформации. Представени са и резултатите от проучване на нагласите на потребителите, чието мнение служи като катализатор на промените в българските компании. Предложени са полезни идеи за интегриране на устойчивото развитие, отправени към бизнеса и институциите. Всяка препоръка е изведена чрез анализ на

причините за нейното дефиниране, аспектите, които трябва да бъдат отчетени, потенциални затруднения и взаимовръзки между отделните препоръки.

Прецизно са дефинирани ограниченията на дисертационния труд в теоретичен, методически, географски и времеви аспект. Очертани са насоки за бъдещи изследвания.

Важност и актуалност на проблема

Рецензията на дисертационен труд третира актуален и значим проблем за съвременните промени на управленските практики в контекста на взаимодействието между системата за управление на фирмата и обкръжението. В международния бизнес и управление промяната на парадигмата и бизнес моделите в духа на Целите за устойчиво развитие води до нови възможности в сферите на икономиката, социалната отговорност, опазването на околната среда и други обществени промени. Предмет на дисертационния труд е управленската трансформация на фирмите, приели Целите за устойчивото развитие като рамка за техния мениджмънт (с.9).

Авторът систематизира своите задачи и извежда обобщения и заключения за съвременните тенденции в изследваната област както следва:

1. Литературен обзор на основни теории и концепции за устойчивото развитие, отразяването им в Дневен ред 2030 на ООН за устойчиво развитие и тяхното въздействие върху управлението на бизнеса;
2. Анализ и оценка на приложението на Целите за устойчиво развитие в международен и национален план;
3. Систематизиране на теории и модели за управленски трансформации в изследваната област;
4. Формулиране на препоръки към българските компании и институции на основата на анализ на реални трансформации на управленски практики.

Използвана научна литература

Научният анализ на избраната тематика е осъществен на основата на български и чуждестранни литературни източници (в библиографията са посочени 437 източника на български и на английски език) – монографии и статии, практически ръководства и наръчници на международни организации, бази данни, международни стандарти.

Докторантката изказва свои виждания по дискуссионни въпроси на промените в управлението на компании в международния бизнес. Литературните източници са използвани творчески, а позоваването на цитираните автори е коректно и добросъвестно. В работата си докторантката използва информация, която е систематизирала и обработила в таблици, фигури и приложения, преобладаващата част от които са авторски разработки.

3. Оценка на получените научни и научно-приложни резултати

Докторантката доказва, че трансформацията на бизнеса не е просто резултат от необходимата адаптация към новите регулаторни изискванията на Дневен ред 2030, а и от преосмисляне на стратегии, оперативни модели, вериги на доставка и взаимодействие със заинтересованите страни. Глобалните цели са представени като цялостна рамка за подпомагане на бизнеса и вземане на управленски решения. Те могат да бъдат полезен инструмент за измерване на подобряване на резултатите от дейността на компаниите.

Приведени са аргументи и примери, че компаниите не са пасивни изпълнители на Дневен ред 2030, а активно влияят върху трансформациите и формирането на политики за устойчиво развитие. Докторантката защитава виждане, че „стратегическото привеждане в съответствие с Глобалните цели става стандартна практика за управление на бизнеса“ (с. 204)

Представени са конкретни трансформации на управленски практики чрез теоретични аргументи и практически примери, стандарти и насоки за развитие по отношение на стратегическото управление, взаимодействието със заинтересованите страни, дигитализацията и иновациите, веригите на доставка. Направено е ясно разграничение между бизнеса, ориентиран към устойчиво развитие и устойчивият бизнес като вътрешна стабилност и финансова жизнелюбност. Проследена е еволюцията на мениджмънт за устойчиво развитие от Мениджмънт 1.0 до Мениджмънт 5.0.

Специално внимание е отделено на стандартите и насоките за управление, насочено към устойчиво развитие. Аргументирана е тяхната роля за прехода към устойчиво бъдеще за всички (с. 108). Систематично са представени принципи, насоки и стандарти на международни и регионални институции и организации относно разкриване на информация от бизнеса. Предложени са насоки за повишаване на прозрачността и отчетността на компаниите като предпоставка за постигане на дългосрочна конкурентоспособност и повишаване на репутацията.

Докторантката използва разнообразен инструментариум от методи за анализ, обвързани в добре аргументирана методология на изследване. Демонстрира умения за системно мислене, владее добре сравнителния анализ чрез таблици и матрици.

Дисертационният труд е дело на докторантката. Илина Мутафчиева демонстрира умения да анализира, да прави заключения и да предлага обобщения, да борави с документите, които разглежда, да ги интерпретира, да намира аргументи в подкрепа на своите тези. Дисертационният труд е доказателство за старателност и справяне с голям обем информация. Цялостното впечатление, което остави дисертационния труд у мен е, че авторът познава добре тематиката. Дисертацията изпълнява поставените цели и задачи, постигнати са научно-приложни резултати, които са полезни за практиката.

4. Оценка на научните и научно-приложни приноси

Дисертацията обогатява академичните изследванията и разширява практическото разбиране за необходимостта бизнесът да интегрира устойчивото развитие и в частност Целите на устойчивото развитие.

Направен е успешен опит за систематизиране и анализ на нарастващите публикации относно ролята на бизнеса за постигане на Целите на устойчивото развитие и влиянието на Глобалните цели върху теориите и еволюцията на мениджмънта.

Докторантката доказва как Целите на устойчивото развитие влияе върху корпоративните стратегии и прави стъпка в посока на разкриване на реалното въздействие върху конкурентоспособността и устойчивостта на компаниите. Тя обосновава трансформационното въздействие на Целите за устойчиво развитие не само върху вътрешните бизнес процеси, но и върху инвеститори и потребители.

В методологически план докторантката аргументира и прилага обратен подход за анализ чрез „проверка на изхода“ и създава матрица за анализ на декларации за нефинансова информация на компаниите. Тя използва тази методология за оценка на отчетност и прозрачност по отношение изпълнение на Целите на устойчивото развитие.

Направени са препоръки за компаниите, които се стремят да се ориентират в сложността на приемането на Целите на устойчивото развитие, както и за институциите, които са отговорни за изграждане на подкрепяща регулаторна среда.

5. Оценка на публикациите по дисертацията

Илина Мутафчиева е представила пет публикации по темата на дисертацията. Всички публикации са свързани с темата на дисертацията или представляват части от дисертацията като проблемът за устойчивостта в стратегиите, нагласи на българския бизнес в тази област и др. Четири от тях са доклади на научни конференции, публикувани в издания на УНСС и ВУЗФ, преминали през процес на рецензиране и редакция.

Петата публикация е Мониторингов доклад „Миграция и развитие“ по европейски проект „Лицата на миграцията“. Той съдържа преглед на състоянието и напредъка в изпълнение на Целите на устойчивото развитие в България, свързани с миграцията. Илина Мутафчиева е ръководител на екипа, изготвил този доклад. Докладът е оценен и разпространен по правилата на Европейската комисия.

6. Оценка на автореферата

Авторефератът отговаря на съдържанието на дисертационния труд. Приемам приносите, посочени в автореферата. Според мен, те се съдържат в обогатяване и доразвиване на съществуващите знания и теории в областта на темата на дисертацията, но преди всичко в постигнатите практически резултати. Приносите, отговарят на изискванията към дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен “доктор”.

7. Критични бележки, препоръки и въпроси

Към всеки дисертационен труд е възможно да бъдат отправени критични бележки. Смятам, обаче, че критичните бележки трябва да съдържат градивни елементи и да подпомагат бъдещи научни търсения и практически начинания. Това е особено валидно, когато става дума за млад автор в началото на своята творческа кариера.

По-голямо внимание следва да се отдели на предизвикателствата и трудностите при постигане на Глобалните цели в първоначално набелязаните срокове както и на причините, които ги пораждат.

Бих препоръчал и съкращаване на подробности, които на някои места утежняват текста и се губи неговият основен фокус. Точка 1.2 Пътят към Дневен ред 2030 и точка 1.3 Институционална рамка за изпълнение на Целите за устойчиво развитие имат обзорен характер и могат да бъдат редуцирани само до постановки, които имат пряко

отношение към тезата на дисертационния труд. Текстът би станал много по-четивен и по-целенасочен, ако в него се посочват само тези данни, които са свързани с анализа на трансформациите в бизнеса и неговите управленски практики и парадигмата на двойната промяна.

По-пестеливото отразяване на приносите в автореферата ще бъде от полза за докторантката, защото обстоятелствените обяснения на практика ограничават техния обхват. Не е необходимо да се изброяват всички предложения в резултат на изследването в дисертацията.

Като имам предвид характера на дисертацията, бих препоръчал на Илина Мутафчиева след съответна преработка да публикува практически полезните части. Мисля, че би се получило едно интересно и полезно помагало за представителите на бизнеса и държавната администрация.

Бих искал да поставя и един въпрос на докторант Мутафчиева – Какви конкретни препоръки би могла да направи за управление на взаимоотношения със заинтересовани страни, които са негативно настроени към предприемане на конкретни действия за изпълнение на Целите на устойчивото развитие?

Посочените бележки и препоръки не намаляват научната стойност на дисертационния труд и не оказват влияние върху общата положителна оценка на разработката като самостоятелно изследване с доказани научни и практико-приложни приноси.

8. Заключение

Представената за рецензирана дисертация отговаря на изискванията за присъждане на образователна и научна степен “доктор”. В работата си докторантката демонстрира добро познаване на проблемите на управленските промени в съвременните компании. Изследването е осъществено добросъвестно, анализирана е значителна информация, направени са изводи и препоръки. Всичко това свидетелства за положен труд и усърдие за постигане на поставените цели и на научно-приложните резултати.

Въз основа на цялостната положителна оценка, посочените достойнства и конкретните приноси на дисертационния труд **“ЦЕЛИТЕ НА УСТОЙЧИВОТО РАЗВИТИЕ КАТО КАТАЛИЗАТОР ЗА УПРАВЛЕНСКА ТРАНСФОРМАЦИЯ НА КОМПАНИИТЕ ”** подкрепям присъждането на образователна и научна степен “доктор” на **Илина Симеонова Мутафчиева.**

08.09.2025 / София

Подпис: